

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KARO PADĖTIES ĮSTATYMO NR. VIII-1721 2, 8, 9, 11,
12, 13, 28 STRAIPSNIŲ, VI SKYRIAUS PAVADINIMO PAKEITIMO IR ĮSTATYMO
PAPILDYMO 8¹ STRAIPSNIU
ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 3 straipsnio 2 dalį, skelbiančią, kad Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką, taip pat atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalį, skelbiančią, kad Lietuvos valstybės gynimas nuo užsienio ginkluoto užpuolimo yra kiekvieno Lietuvos Respublikos piliečio teisė ir pareiga, ir įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą Lietuvos Respublikos piliečių rengimo pilietiniam pasipriešinimui strategiją, 2023 m. balandžio 27 d. Seimas priėmė Vadovybės apsaugos įstatymo pataisas, kuriomis reglamentuotas Vadovybės apsaugos tarnybos (toliau – VAT) rezervo formavimas, rezervo narių turimų gebėjimų palaikymas ir tobulinimas bei pasitelkimą tarnybos funkcijoms vykdyti. Tai leidžia buvusius VAT pareigūnus, turėjusius specialias žinias ir įgūdžius, įtraukti į rengimą ginkluotam pasipriešinimui, sudarys galimybes atnaujinti žinias, susipažinti su bendrais ginkluotosios gynybos principais, galimomis jų užduotimis su Lietuvos kariuomene, karo padėties metu sklandžiai integruotis į ginkluotąsias pajėgas. Taip pat tai stiprins VAT ir įstaigų, Lietuvos Respublikos karo padėties įstatyme nustatyta tvarka priskirtų ginkluotosioms pajėgoms, sąveiką.

Tai svarbus žingsnis įgyvendinant visuotinės gynybos principą. Turint omeny, kad, įvedus karo padėtį, VAT tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi ir vykdo valstybės ginkluotos gynybos ir ginkluotųjų pajėgų mobilizacijos planuose numatytas užduotis, yra tikslinga keisti Karo padėties įstatymą ir numatyti, kad VAT rezervas karo padėties metu taip pat taptų ginkluotųjų pajėgų dalimi. Taip pat ketinama reglamentuoti ir kitų vidaus reikalų sistemos institucijų – t. y. Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Viešojo saugumo tarnybos, – kurios įvedus karo padėtį tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi, rezervų formavimą. Todėl atitinkamai šie rezervai karo padėties metu turėtų tapti ginkluotųjų pajėgų dalimi.

2022 m. lapkričio 8 d. Seimui priėmus naujos redakcijos Lietuvos šaulių sąjungos (toliau – LŠS) įstatymą, atsirado galimybė LŠS vadui sudaryti komendantinius LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetus, kurie Karo padėties įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis priskiriami ginkluotosioms pajėgoms ir vykdo ginkluotos gynybos plane numatytas užduotis. Siekiant šiuos vienetus integruoti į gynybos planus, būtini Karo padėties įstatymo pakeitimai.

Galiojančiame Karo padėties įstatyme yra nurodyti koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai (veikiantys neokupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje) ir partizanų vienetai (veikiantys okupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje), kurie, įvedus karo padėtį, šio įstatymo nustatyta tvarka priskiriami ginkluotosioms pajėgoms. Tačiau įstatyme šie vienetai nėra apibrėžti, neregamentuota jų sudarymo, atrankos, mokymų, sąveikos su ginkluotosiomis pajėgomis ir aprūpinimo tvarka.

Atsižvelgiant į šiuo metu kuriamą komendantūrų sistemą Lietuvos savivaldybėse ir tai, kad karo komendanto funkcijoms užtikrinti gali būti teikiama ginkluotųjų pajėgų, tarp jų ir komendantinių LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetų bei kovinių asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetų, parama, tikslinga reglamentuoti karo komendantūras, papildyti karo komendantų funkcijas dėl teritorinės apsaugos organizavimo savo atsakomybės rajone. Komendantūros gali atlikti daug kariuomenę ar kitas valstybės institucijas remiančių darbų. Komendantams padėti galėtų ir specializuoti policijos padaliniai, pavyzdžiui, komendanto valandos režimui užtikrinti.

Valstybės ginkluotos gynybos koncepcija yra svarbiausias gynybos dokumentas. Tačiau Karo padėties įstatyme ji nėra akcentuota, – minimi tik ginkluotos gynybos planai, kurių vykdymą karo padėties metu turi užtikrinti ginkluotųjų pajėgų vadas, pavadus Respublikos Prezidentui.

Įstatyme tikslinga aiškiau reglamentuoti kontrmobilumo priemonių įrengimo galimybę. Pagrindinis tokių priemonių tikslas – stabdyti priešo pajėgų judėjimą ar priversti skirti papildomų laiko ar materialinių resursų jas pašalinti. Atitinkamai tai suteikia papildomai laiko šalies ir sąjungininkų pajėgoms reaguoti ir mėginti neutralizuoti priešą. Priešas dar prieš peržengdamas valstybės sieną turi susidurti su sunkumais. Taigi, kontrmobilumo priemonės yra labai svarbios siekiant sulėtinti, sustabdyti priešo pajėgų judėjimą ar nukreipti į reikiamą kovos zoną, kur jos gali būti sunaikintos. Todėl kontrmobilumo priemonės turi tapti integralia šalies gynybos koncepcijos dalimi.

Karo metu valstybei būtų svarbi ir reikalinga įvairių nevyriausybinių organizacijų, asociacijų, teikiančių humanitarinę pagalbą, veikla, tačiau pagal galiojantį teisinį reguliavimą, bet kokios asociacijos, net ir orientuotos į humanitarinės pagalbos teikimą, negali būti steigiamos.

Todėl, siekiant įgyvendinti aukščiau nurodytus tikslus, parengtas Karo padėties įstatymo Nr. VIII-1721 2, 8, 9, 11, 12, 13, 28 straipsnių, VI skyriaus pavadinimo pakeitimo ir įstatymo papildymo 8¹ straipsniu įstatymo (toliau – Įstatymo projektas).

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projekto iniciatorius – Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Laurynas Kasčiūnas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai?

Šiuo metu galiojantis Karo padėties įstatymas nenumato, kad įvedus karo padėtį ar ginkluotos gynybos nuo agresijos (karo) metu ginkluotųjų pajėgų dalimi gali tapti Valstybės sienos apsaugos tarnybos, Viešojo saugumo tarnybos ir VAT rezervai, kurie, esant poreikiui, ne tik gali būti pasitelkti šių tarnybų funkcijoms vykdyti, bet ir karo padėties metu kartu integruotis į ginkluotąsias pajėgas ir dalyvauti ginkluotoje valstybės gynyboje.

Vadovaujantis LŠS įstatymu, karo padėties ar ginkluotos gynybos nuo agresijos (karo) metu LŠS dalyvauja valstybės ginkluotoje gynyboje ir pilietiniame pasipriešinime. LŠS vadas sudaro komendantinius LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetus, kurie Karo padėties įstatyme nustatyta tvarka ir sąlygomis priskiriami ginkluotosioms pajėgoms ir vykdo ginkluotos gynybos plane numatytas užduotis. Tačiau pastarajame įstatyme tai nėra reglamentuota.

Pagal Karo padėties įstatymą karo padėties metu ginkluotoje valstybės gynyboje dalyvautų ir koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai (veikiantys neokupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje) ir partizanų vienetai (veikiantys okupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje), kurie, įvedus karo padėtį, šio įstatymo nustatyta tvarka priskiriami ginkluotosioms pajėgoms

Karo padėties įstatyme kaip ginkluotųjų pajėgų dalis numatyti koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai, kurie, įvedus karo padėtį, ginkluotųjų pajėgų vado ar jo įgalioto asmens sprendimu priskiriami ginkluotosioms pajėgoms ir vykdo jiems skirtas ginkluotos gynybos užduotis. Tuo metu partizanų vienetai ginkluotųjų pajėgų vado ar jo įgalioto asmens sprendimu tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi ir ginkluotųjų pajėgų vado ar jo įgalioto asmens nurodymus ir kitus savarankiškus ginkluoto pasipriešinimo veiksmus okupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje vykdo koordinuodami su ginkluotųjų pajėgų vadu ar jo įgaliotu asmeniu. Kai ginkluotųjų pajėgų vadas negali veikti, partizanų vienetai ginkluotųjų pajėgų dalimi tampa Tautos pasipriešinimo vadovybės sprendimu ir ginkluoto pasipriešinimo veiksmus okupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje vykdo koordinuodami su šia vadovybe. Tačiau, kaip minėta, šie vienetai įstatyme nėra apibrėžti, neregamentuota jų sudarymo, atrankos, mokymų, sąveikos su ginkluotosiomis pajėgomis ir aprūpinimo tvarka.

Karo padėties įstatyme (9 ir 10 straipsniai) numatyti du subjektai, veikiantys savivaldybės teritorijoje: savivaldybės administracijos direktorius ir karo komendantas. Įstatyme reglamentuotas

karo komendanto, veikiančio konkrečios savivaldybės teritorijoje, institutas – įvardytas jo statusas (karininko laipsnį turintis asmuo), funkcijos, teisės, kompetencija, reikalavimai asmeniui, kuris gali būti paskirtas karo komendantu. Karo komendanto paskirtis – sąveikos tarp ginkluotųjų pajėgų ir savivaldybės institucijų ir įstaigų bei joms pavaldžių institucijų ir įstaigų užtikrinimas. Karo komendanto funkcijoms užtikrinti teikiama ginkluotųjų pajėgų parama, taip pat LŠS įstatymo nustatyta tvarka gali būti pasitelkta šaulių. Tačiau įstatymas nenumato karo komendantų funkcijos, susisijusios su apsaugos organizavimu savivaldybės, kurioje jie veikia, teritorijose. Taip pat pastebėtina, kad karo komendanto pareigos yra antraeilės, todėl kai kurie paskirti karo komendantai iki šiol net nėra apsilankę jiems priskirtose savivaldybėse, kuriose jie turėtų veikti.

Nors įstatyme įtvirtintas karo komendantų institutas, jame visiškai nereglamentuotos karo komendantūros, kurios turi veikti kartu su komendantais, – t. y. kas tai yra ir kokia jų struktūra, kokie jų uždaviniai ir funkcijos. Tačiau kuriant komendantūrų sistemą, yra numatyta, kad paskyrus komendantus ir jų pavaduotojus turi būti sudaromi komendantiniai vienetai, kurie karo metu savivaldybėse vykdys svarbių objektų apsaugą, dirbs užkardų postuose, ardys diversines grupes.

Vadovaujantis Karo padėties įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi, ginkluotosioms pajėgoms vadovauja ir ginkluotos gynybos planų vykdymą užtikrina ginkluotųjų pajėgų vadas, pavaldus Respublikos Prezidentui.

Įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 11 punkte numatyta, kad ginkluotųjų pajėgų nariai, vykdydami karines operacijas ir siekdami jų tikslų, turi teisę pašalinti fizinės kliūtis, įrengti inžinerines užtvaras ir (arba) atlikti kitus vietos įtvirtinimo darbus, jeigu tai būtina Lietuvos Respublikos teritorijos gynybai organizuoti. Inžinerinėmis užtvaramis tam tikra prasme gali būti laikomos ir inžinerinės-fortifikacinės kontrmobilumo priemonės, tačiau reikalinga ir konkretesnė formuluotė.

Karo padėties įstatymo VI skyrius įvardytas reglamentuojantis žmogaus teisių ir laisvių laikinus apribojimus, tačiau jame reglamentuojami ne tik žmogaus teisių ir laisvių laikini apribojimai karo padėties metu, bet ir politinių partijų bei asociacijų laikini apribojimai. Taip pat pagal galiojančią įstatymą karo padėties metu draudžiamas bet kokių politinių partijų, asociacijų ir (ar) jų padalinių steigimas.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama?

Įstatymo projektu siūloma papildyti ginkluotąsias pajėgas sudarančių subjektų sąrašą, nustatant, kad, įvedus karo padėtį, ginkluotosios pajėgos yra ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos rezervas, Viešojo saugumo tarnybos rezervas, Vadovybės apsaugos tarnybos rezervas, taip pat Karo padėties įstatymo nustatyta tvarka ginkluotosioms pajėgoms priskirti komendantiniai LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetai. Visi šie subjektai būtų ginkluotųjų pajėgų nariai.

Atsižvelgiant į galiojančio LŠS įstatymo nuostatas, siūloma nustatyti, kad komendantiniai LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetai ginkluotosioms pajėgoms būtų priskiriami ginkluotųjų pajėgų vado ar jo įgalioto asmens sprendimu. Ginkluotųjų pajėgų vadas ar jo įgaliotas asmuo komendantiniams LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetais skirtų ginkluotos gynybos užduotis. Komendantinio LŠS ginkluoto pasipriešinimo vieneto vadas privalėtų informuoti ginkluotųjų pajėgų vadą ar jo įgaliotą asmenį apie jo vadovaujamo vieneto sudėtį.

Šauliai, priklausantys komendantiniams LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetais, kurie priskirti ginkluotosioms pajėgoms, privalėtų veikti organizuotai (turėti vadą ir struktūrą, koordinuoti veiksmus tarpusavyje), laikytis visuotinai pripažintų tarptautinės humanitarinės teisės normų ir papročių, taip pat vykdydami karinę operaciją atvirai nešioti ginklą, dėvėti šaulio uniformą ir šaulio skiriamuosius ženklus, turėti šaulio pažymėjimą.

Valstybės sienos apsaugos tarnybos rezervo ir Viešojo saugumo tarnybos rezervo narių eitos pareigos ir laipsniai karių laipsniams būtų prilyginami ir tarnybos metai pagal atitinkamą kario laipsnį, atsižvelgiant į vidaus tarnybos stažą, būtų nustatomi, Vadovybės apsaugos tarnybos rezervo narių eitos pareigos ir tarnybiniai rangai karių laipsniams būtų prilyginami ir tarnybos metai pagal atitinkamą kario laipsnį, atsižvelgiant į buvusio Vadovybės apsaugos tarnybos pareigūno tarnybos stažą, būtų nustatomi Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Šauliams,

tarnaujantiems komendantiniuose LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetuose, jų įrašymo į ginkluotųjų pajėgų narių sąrašą dieną kario laipsnį, vadovaudamasis krašto apsaugos ministro nustatyta tvarka, suteiktų ginkluotųjų pajėgų vadas ar jo įgaliotas asmuo.

Numatoma, kad kai Valstybės sienos apsaugos tarnybos rezervo, Viešojo saugumo tarnybos rezervo ar Vadovybės apsaugos tarnybos rezervo narys negali tarnauti ginkluotosiose pajėgose dėl sveikatos būklės arba kai jis pasitraukia iš atitinkamo rezervo savo noru, jis būtų išbraukiamas iš ginkluotųjų pajėgų narių sąrašo. Tuo tarpu šaulys, tarnaujantis komendantiniuose LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetuose, būtų išbraukiamas iš ginkluotųjų pajėgų sąrašo, kai jis Karo prievolės įstatyme nustatytais atvejais paleidžiamas iš tarnybos paskelbus mobilizaciją.

Įstatymo projektu siūloma apibrėžti kovinius asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetus, nustatant, kad tai – ginkluoto pasipriešinimo dalyvių būriai, savanoriškumo pagrindu sudaromai iš pilnamečių Lietuvos Respublikos piliečių, kurie turi teisę įsigyti ir turėti ginklą, netarnauja Lietuvos kariuomenėje, nėra institucijų, kurios, įvedus karo padėtį, tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi, pareigūnai ar nariai, nėra įtraukti į civilinį mobilizacinį personalo rezervą, vykdantys ginkluotos gynybos ar teritorinės apsaugos užduotis. Partizanų vienetai būtų apibrėžiami, nustatant, kad tai – ginkluoto pasipriešinimo dalyvių būriai, savanoriškumo pagrindu sudaromai iš pilnamečių Lietuvos Respublikos piliečių, kurie turi teisę įsigyti ir turėti ginklą, netarnauja Lietuvos kariuomenėje, nėra institucijų, kurios, įvedus karo padėtį, tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi, pareigūnai ar nariai, nėra įtraukti į civilinį mobilizacinį personalo rezervą, ir savarankiškai veikiantys okupuotoje Lietuvos valstybės teritorijoje, prieš užnugaryje.

Numatoma, kad koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai ir partizanų vienetai būtų sudaromi ir šių vienetų nariai atrenkami bei patikrinami LŠS vado nustatyta tvarka. Tokią funkciją siūloma priskirti būtent LŠS vadui, nes LŠS yra vienintelė sukurta visuomeninė organizacija, galinti užtikrinti visuomenės narių atrinkimą, patikrinimą ir atitinkamą parengimą. Kovinių asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir partizanų vienetų nariais savanoriškais pagrindais galėtų tapti nepriekaištingos reputacijos, kaip tai apibrėžta Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, pilnamečiai Lietuvos Respublikos piliečiai, turintys teisę įsigyti ir turėti ginklą, kurie pagal sveikatos būklę pateikia galiojančią medicininę patikrinimo išvadą, patvirtinančią, kad yra tinkami tarnybai ginkluoto pasipriešinimo vienetuose ir partizanų vienetuose, netarnauja Lietuvos kariuomenėje, nėra institucijų, kurios, įvedus karo padėtį, tampa ginkluotųjų pajėgų dalimi, pareigūnai ar nariai, nėra įtraukti į civilinį mobilizacinį personalo rezervą. Koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai ir partizanų vienetai būtų sudaromi laikantis atitinkamo dydžio karinių vienetų struktūrai nustatytų reikalavimų. Sudarius ginkluoto pasipriešinimo vienetą ir partizanų vienetą, LŠS vadas apie tai informuotų Lietuvos kariuomenės vadą. Kovinio asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vieneto ir partizanų vieneto nariai būtų rengiami pagal LŠS vado patvirtintą programą. Prireikus Lietuvos kariuomenės vado nustatyta tvarka ginkluoto pasipriešinimo vienetai ir partizanų vienetai galėtų būti rengiami kariuomenei priskirtose karinėse teritorijose. Ginkluoto pasipriešinimo vienetams ir partizanų vienetams taikomas karinio rengimo reikalavimus ir detaliją jų sąveikos su ginkluotosiomis pajėgomis bei aprūpinimo ginkluote ir kitais materialiniais ištekliais tvarką nustatytų Lietuvos kariuomenės vadas ar jo įgaliotas asmuo. Ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir partizanų vienetų nariai LŠS vado nustatyta tvarka dalyvautų mokymuose ir pratybose. Ginkluoto pasipriešinimo vieneto ir partizanų vieneto nariai į pratybas ir mokymus būtų šaukiami LŠS vado arba jo įgalioto rinktinės vado įsakymu.

Sudarytų kovinių asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir partizanų vienetų nariai turės prisiekti būti ištikimi Lietuvos valstybei, ginti ir saugoti jos nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, laikytis Konstitucijos ir įstatymų, sąžiningai vykdyti pareigas. Priesaiką priimtų LŠS vadas.

Įstatymo projekte reglamentuojama karo komendantūra. Ji būtų apibrėžiama, kaip valstybės institucija su patvirtinta struktūra, kuri remia karo komendantą, teikdama jam pasiūlymus, administruodama žmogiškųjų išteklių kaitą komendantiniame vienetuose ir užtikrindama kitų

ginkluotųjų pajėgų vado karo komendantui skirtų užduočių vykdymą. Taigi, komendantūros savivaldybėse steigiamos teritorinės apsaugos vykdymui karo padėties metu.

Komendantūroms vadovauti ir jų darbą organizuoti karo komendantai. Komendantas turėtų pavaduotoją, kuris taikos metu administruotų komendantūros ir komendantinio vieneto išteklius, o įvedus karo padėtį remtų komendantą, sąveikaudamas su civilinėmis organizacijomis ir koordinuodamas mobilizacinių planų įgyvendinimą paskirtoje savivaldybėje. Numatyta, kad karo komendanto pavaduotoją skirtų ir atleistų Lietuvos kariuomenės vadas. Karo komendanto pavaduotoju būtų skiriamas karys savanoris, turintis, turintis karininko laipsnį. Lietuvos kariuomenė rengtų Lietuvos kariuomenės vado ar jo įgalioto asmens atrinktus karininko laipsnį turinčius karius savanorius vykdyti šiame įstatyme nustatytas karo komendanto pavaduotojo funkcijas konkrečioje savivaldybėje. Karo komendantų pavaduotojų rengimo tvarką ir reikalavimus nustatytų Lietuvos kariuomenės vadas.

Struktūriškai komendantūrą sudarytų administracijos, paramos ir operacijų skyriai. Administracijos skyrius užtikrintų tinkamą komendantūros dokumentų tvarkymą, gyventojų prašymų ir skundų priėmimą ir keitimąsi informacija su savivaldybės administracija, taip pat valstybės ir savivaldybių institucijų atstovai. Paramos skyrius organizuotų nenutrūkstamą komendantūros ir komendantinio vieneto aprūpinimą būtiniausiais ištekliais, o nustojus funkcionuoti savivaldybės administracijai, perimtų būtiniausių jos funkcijų vykdymą. Operacijų skyrius planuotų ir koordinuotų ginkluotųjų pajėgų vado skirtų užduočių vykdymą, fizinę komendantūros ir ypatingos svarbos objektų apsaugą, komendanto valandos laikymąsi, pagalbą policijai užtikrinant viešąją tvarką.

Komendantūra atliktų tokias funkcijas:

- rintų, analizuotų ir vertintų situaciją, karo komendantui nuolat teiktų atnaujintą informaciją apie situaciją;
- planuotų užduotis komendantiniam vienetui ir koordinuotų šių užduočių vykdymą;
- organizuotų logistinį aprūpinimą komendantūrai bei komendantiniam vienetui;
- teiktų pasiūlymus karo komendantui;
- rengtų įsakymų projektus, planus bei kitus dokumentus pagal poreikį;
- administruotų karo komendantūros personalą;
- koordinuotų komendantinių vienetų veiksmus su teritoriniu Krašto apsaugos savanorių pajėgų vienetu.

Komendantūros turėtų karo komendantams pavaldžius komendantinius vienetus. Komendantiniai vienetai būtų formuojami iš aktyviojo ir parengtojo kariuomenės personalo rezervo, komendantinių LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir kovinių asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetų. Aktyviojo ir parengtojo kariuomenės personalo rezervo priskyrimą komendantiniams vienetais vykdytų Lietuvos kariuomenės Karo prievolės ir komplektavimo tarnyba, o komendantinių LŠS ginkluoto pasipriešinimo vienetų ir kovinių asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetų – karo komendantai. Komendantiniai vienetai būtų sudaromi laikantis atitinkamo dydžio karinių vienetų struktūrai nustatytų reikalavimų ir atsižvelgiant į savivaldybės teritorijos dydį bei joje esančių saugotinių ypatingos svarbos objektų skaičių ir skiriamas užduotis.

Komendantinis vienetas atliktų tokias funkcijas, orientuotas į teritorinę apsaugą:

- vykdytų komendantūros bei valstybės ir savivaldybės ypatingos svarbos objektų apsaugą;
- vykdo komendantūros fizinę apsaugą;
- užtikrintų viešąją tvarką, padedant policijai, ir komendanto valandos metu taikomų reikalavimų įgyvendinimą;
- remtų savivaldybės administraciją, vykdant laikiną turto paėmimą ar rekvizavimą;
- prisidėtų organizuojant ir vykdant civilių asmenų judėjimą, perkėlimą ar evakavimą;
- kovotų su priešiškomis diversinėmis grupėmis;
- vykdytų kitas karo komendanto pavestas užduotis.

Numatoma, kad komendantūros aprūpinimą darbui skirtomis patalpomis ir kitomis jos nurodytoms funkcijoms atlikti būtinomis priemonėmis užtikrintų savivaldybės, kurioje ji įsteigta, administracija, o aprūpinimą ryšio ir informacinėmis sistemomis, reikalingomis sąveikai su ginkluotosiomis pajėgomis užtikrinti, bei ginkluote ir specialiosiomis priemonėmis, reikalingomis teritorinės apsaugos vykdymui, – Lietuvos kariuomenė. Komendantūros veikla būtų aktyvuojama įvedus karo padėtį.

Siūloma įtvirtinti, kad kariuomenės vado karo komendantu paskirtas asmuo eitų tik karo komendanto pareigas. Tokiu atveju šios pareigos karo komendantui būtų pirmosios. Komendantai būtų įpareigoti daugiau dėmesio skirti komendantūroms.

Numatomi papildomi karo komendanto uždaviniai – t. y. ne tik užtikrinti sąveiką tarp ginkluotųjų pajėgų ir savivaldybės institucijų ir įstaigų bei joms pavaldžių institucijų ir įstaigų, bet ir šalinti grėsmes viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui, remti ginkluotųjų pajėgų padalinių ir sąjungininkų veiksmus, įgyvendinti laisvių ir teisių apribojimus, užtikrinti vietos savivaldos tęstinumą. Taip pat siūloma papildyti karo komendanto funkcijas, numatant, kad jis, be kita ko, organizuoja savivaldybės, kurioje jis veikia, teritorinę apsaugą. Savo funkcijoms užtikrinti komendantai galėtų pasitelkti ne tik šaulius, bet ir specializuotus policijos padalinius Lietuvos Respublikos policijos įstatymo nustatyta tvarka. Išplečiamos karo komendanto teisės, numatant, kad jis turi teisę gauti iš savivaldybės institucijų ir įstaigų, ginkluotųjų pajėgų ne tik dokumentus ir informaciją, bet ir priemones, būtinąs karo komendanto funkcijoms atlikti. Nors tai daugiau techninio pobūdžio patikslinimas, nes iš esmės tai buvo reglamentuota Karo padėties įstatymo 9 straipsnio 7 dalyje, pagal kurią karo komendanto aprūpinimą darbui skirtomis patalpomis ir kitomis jam nurodytoms funkcijoms atlikti būtinomis priemonėmis užtikrina savivaldybės, kurioje jis atlieka funkcijas, administracija, o aprūpinimą ryšio ir informacinėmis sistemomis, reikalingomis sąveikai su ginkluotosiomis pajėgomis užtikrinti, – Lietuvos kariuomenė. Tik ši nuostata savo esme parkeliama į naujo 8¹ straipsnio 8 dalį, papildomai nurodant, kad kariuomenė turės aprūpinti ne komendantą, o komendantūrą ir ginkluote bei specialiosiomis priemonėmis, reikalingomis teritorinės apsaugos vykdymui. Todėl buvusi 9 straipsnio 7 dalis pripažįstama netekusia galios. Tuo tarpu įstatymo 9 straipsnio 3 dalies 1 punkte tiesiog įtvirtinama principinė karo komendanto teisė į materialinį aprūpinimą.

Įstatymo projektu siūloma patikslinti Karo padėties įstatymo 8 straipsnio nuostatą, numatant, kad ginkluotųjų pajėgų vadas turėtų užtikrinti ne tik ginkluotos gynybos planų vykdymą, bet ir Valstybės ginkluotos gynybos koncepcijos įgyvendinimą.

Taip pat siūloma sukonkretinti įstatymo 13 straipsnio 1 dalies 11 punkto nuostatą – t. y. kad ginkluotųjų pajėgų nariai, vykdydami karines operacijas ir siekdami jų tikslų, turi teisę pašalinti fizinės kliūtis, įrengti inžinerines užtvaras, kontrmobilumo priemones ir (arba) atlikti kitus vietos įtvirtinimo darbus, jeigu tai būtina Lietuvos Respublikos teritorijos gynybai organizuoti.

Atsižvelgiant į tai, kad Karo padėties įstatymo VI skyriuje reglamentuojami ne tik žmogaus teisių ir laisvių laikini apribojimai karo padėties metu, siūloma tikslinti šio skyriaus pavadinimą, numatant, kad jame reglamentuojami ir politinių partijų bei asociacijų laikini apribojimai. Taip pat šiame skyriuje siūloma numatyti išimtį asociacijų ir (ar) jų padalinių steigimo apribojimui karo padėties metu, jei jos steigiamos humanitarinės pagalbos teikimo tikslu.

Tikimasi, kad siūlomas teisinis reguliavimas prisidės prie visuotinės gynybos principo įgyvendinimo, numatant, kad Lietuvos valstybės gynybinius pajėgumus įvedus karo padėtį galėtų papildyti ir institucijų, kurios priskiriamos ginkluotosioms pajėgoms, rezervas. Tuo tarpu kitos siūlomos nuostatos suteiks daugiau teisinio aiškumo ir pašalins teisinio reguliavimo trūkumus.

Siūloma, kad teikiamas Įstatymo projektas įsigaliotų 2024 m. sausio 1 d., kad valstybės institucijos ir įstaigos spėtų pasirengti jo įgyvendinimui ir parengtų reikiamas tvarkas.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta?

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma. Priešingai, siūlomi teisinio reguliavimo pakeitimai labiau atlieps visuotinės gynybos principą ir sustiprins valstybės gynybinės galios potencialą.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai?

Įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai?

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą: kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios?

Priėmus Įstatymo projektą, reikės keisti Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos bei Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymus ir juose reglamentuoti atitinkamai Valstybės sienos apsaugos tarnybos rezervo ir Viešojo saugumo tarnybos rezervo formavimą. Taip pat reikės keisti Policijos įstatymą ir jame nustatyti specializuotų policijos įstaigų pasitelkimo karo komendanto funkcijoms užtikrinti tvarką.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka?

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus?

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir yra suderintas su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti?

Įstatymui įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2023 m. gruodžio 31 d. turės priimti šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)?

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Nebuvo gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis.

„Valstybės sienos apsaugos tarnybos rezervas“, „Viešojo saugumo tarnybos rezervas“, „Vadovybės apsaugos tarnybos rezervas“, „komendantiniai Lietuvos šaulių sąjungos ginkluoto pasipriešinimo vienetai“, „koviniai asmenų ir jų organizacijų ginkluoto pasipriešinimo vienetai“,

„ginkluoto pasipriešinimo vienetai“, „partizanų vienetai“, „ginkluotosios pajėgos“, „karo padėtis“, „komendantai“, „ginkluota gynyba“, „kontrmobilumo priemonės“, „specializuotos policijos įstaigos“, „asociacijos“, „humanitarinė pagalba“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia Seimo nariai:

Laurynas Kasčiūnas

Arvydas Pocius

Jonas Jarutis

Kęstutis Vilkauskas

Andrius Mazuronis

Valdas Rakutis

Raimundas Lopata

Marius Matijošaitis

Vytautas Bakas

Andrius Palionis